

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Στα πλαίσια των καθηκόντων μας, ως Υπεύθυνοι Δράσεων Πρόληψης της Σχολικής βίας και του Εκφοβισμού Β'θμιας Εκπ/σης Γ'Αθήνας, υλοποιήσαμε Ενημερωτική - επιμορφωτική συνάντηση με θέμα: «Δράσεις Πρόληψης της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού», (υπ. Αριθ. 46/5-2-14 έγγραφο).

Σας αποστέλλουμε προς ανάρτηση την ομιλία του μέλους της ομάδας υποστήριξης, υπεύθυνη του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Γ'Αθήνας, κ. Παντελίδου Ελισάβετ.

«Βία και Σχολικός Εκφοβισμός» ομιλία 13-2-2014, στο 4ο ΓΕΛ Αιγάλεω.

Βία και Σχολικός εκφοβισμός (bullying).

Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και της βίας φαίνεται να απασχολεί όλο και περισσότερο την εκπαιδευτική κοινότητα. Λόγοι σκοπιμότητας ή λόγοι πραγματικότητας; Η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση, καθώς τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει η συστηματική καταγραφή και επιστημονική μελέτη του φαινομένου, ενός φαινομένου που διαρκώς εντείνεται.

- Οι όροι «εκφοβισμός και βία στο σχολείο», χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν μια κατάσταση κατά την οποία ασκείται **εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική, επαναλαμβανόμενη βία** και επιθετική συμπεριφορά, **με σκοπό την επιβολή, την άσκηση ελέγχου και την πρόκληση πόνου, σωματικού ή ψυχικού, σε μαθητές από συμμαθητές τους ή από άλλες ομάδες, εντός και εκτός σχολείου.**

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι **δεν αποτελούν** εκφάνσεις του σχολικού εκφοβισμού και της βίας όλες οι μορφές μαθητικής «επιθετικότητας-ενεργητικότητας». Η επιθετικότητα μπορεί να μετασχηματιστεί σε μορφές συμπεριφοράς που είναι κοινωνικά αποδεκτές και δημιουργικές, όπως είναι η διεκδικητικότητα, η πρωτοβουλία, το θάρρος της γνώμης, η καινοτομία κλπ.

- Στις περιπτώσεις του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο, η **επιθετικότητα έχει πρόθεση, είναι συστηματική και ασκείται κατ'επανάληψη.**
- Τα περιστατικά σχολικού εκφοβισμού έχουν **σταθερούς αποδέκτες και σχετικά σταθερούς δράστες**, άτομα ή ομάδες.
- Η χρησιμοποίηση της δύναμης, σωματικής, ψυχολογικής ή κοινωνικής, γίνεται ένα μέσο επιβολής, το οποίο **εκφράζει ένα δυσλειτουργικό τρόπο «σύνδεσης» με τους άλλους, σε δυαδικό ή και ομαδικό επίπεδο.**

Η συνθήκη του σχολικού bullying περιλαμβάνει ένα τριαδικό σχήμα:

το παιδί που εκφοβίζει

το παιδί που εκφοβίζεται

τον παρατηρητή ή τους παρατηρητές, ακούσιους, αυτούς που παθητικά παρακολουθούν ή εκούσιους που μπορεί να ενθαρρύνουν την εκδήλωση της επιθετικής συμπεριφοράς από τους άλλους.

Σύμφωνα με την Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου:

Το φαινόμενο είναι σοβαρό, εκτεταμένο και σύνθετο.

Ο εκφοβισμός και η βία εκδηλώνεται πιο ακραία σήμερα, όπως ακραία εκφράζεται και στην κοινωνία.

Διεθνώς, κυμαίνεται στο 35% περίπου του σχολικού πληθυσμού και διαφοροποιείται ανάλογα με το πολιτιστικό πλαίσιο και τις στρατηγικές αντιμετώπισης κάθε χώρας.

Στην Ελλάδα κυμαίνεται στο 10%-15%, με αυξητικές τάσεις.

Οι συνέπειές του ακολουθούν το άτομο για καιρό μετά την εκδήλωσή του, δηλαδή, ο

εκφοβιζόμενος μπορεί να παρουσιάσει **αγχώδεις διαταραχές, κατάθλιψη, μετατραυματικό στρες, σωματοποίηση άγχους, αυτοκτονικό ιδεασμό.**

Επηρεάζει ακόμα το μαθησιακό προφίλ των παιδιών που έχουν υποστεί εκφοβισμό, καθώς μπορεί να εμφανιστούν **μαθησιακές δυσκολίες, διάσπαση προσοχής, τραυλισμός ή ακόμα να ενταθεί η ήδη χαμηλή αυτοεκτίμησή τους.**

- Ø Τα **αγόρια**, συχνότερα από τα κορίτσια, εμπλέκονται στο σχολικό εκφοβισμό, ασκώντας συνήθως σωματική βία και συμμετέχοντας συχνότερα σε ομάδες, ακόμα και συμμορίες που εκφοβίζουν.
- Ø Τα **κορίτσια** από την άλλη, χρησιμοποιούν περισσότερο έμμεσους τρόπους εκφοβισμού, όπως είναι η λεκτική βία, ο αποκλεισμός ή η απομόνωση του παιδιού-στόχου από δραστηριότητες ή παρέες, καθιστώντας τον εκφοβισμό πιο δύσκολο να γίνει αντιληπτός από γονείς και δασκάλους.
- Ø Η εχθρότητα των παιδιών που εκφοβίζουν δεν εκφράζεται μόνο εις βάρος των παιδιών-στόχων αλλά μπορεί να **απευθύνεται και στο ίδιο το σχολείο ή και στο εκπαιδευτικό προσωπικό.**
- Ø Το 35-40% των ατόμων που εκφοβίζουν στα σχολικά τους χρόνια, μέχρι την ηλικία των 24 ετών, έχουν κακή πρόγνωση, καθώς φαίνεται να **εμπλέκονται συχνότερα σε αξιόποινες πράξεις.**

Σύμφωνα με το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής:

- Τουλάχιστον 1 στα 10 παιδιά και έφηβοι (10-15%) πέφτουν συστηματικά θύματα bullying.
- Το 8,5% των εφήβων υφίσταται εκφοβισμό με χυδαίες φραστικές επιθέσεις και διαπόμπευση στο διαδίκτυο, τουλάχιστον δύο με τρεις φορές το μήνα.
- Το 15,8% παραδέχονται ότι είναι δράστες bullying. Σε αντίστοιχη έρευνα του 2002, το ποσοστό όσων δήλωναν ότι εκφοβίζουν άλλους δεν ξεπερνούσε το 9,1%.

Σύμφωνα με έρευνα του Χαμόγελου του Παιδιού

- το 32% των μαθητών έχουν πέσει έστω και μία φορά θύματα bullying (34,2% αγόρια, 29,71% κορίτσια).
- Σχεδόν αντίστοιχο ποσοστό (30,3%) έχουν υπάρξει κάποια στιγμή δράστες ανάλογων περιστατικών.

Οι πιο συνηθισμένες μορφές του bullying στην Ελλάδα είναι:

- Χρήση κοροϊδευτικών ονομάτων: 60,69%
- Σπρωξίματα και χτυπήματα: 45,39%
- Πειράγματα λόγω εξωτερικής εμφάνισης: 36,3%
- Ανάρτηση εξευτελιστικών φωτογραφιών μέσω Διαδικτύου: 14,26%
- Διάδοση τέτοιων φωτογραφιών μέσω κινητών: 12,82%

Το ψυχολογικό και κοινωνικό υπόβαθρο του εκφοβισμού

Αποτελεί καταρχήν κοινωνικό φαινόμενο και μπορεί να εκδηλωθεί σε κάθε **ομαδική συνθήκη**, άρα και στο σχολείο. Η συνάντηση με τον «άλλο», μέσα σε ένα ομαδικό πλαίσιο διακινεί πάντα συναισθήματα, θετικά ή αρνητικά.

Πριν εκδηλωθεί στο σχολείο, το «έργο έχει παιχτεί» συνήθως σε μια προγενέστερη ομάδα, **την οικογένεια**, με αποτέλεσμα το bullying να αποτελεί ένα acting out, **μια εκδραμάτιση εσωτερικευμένων σχέσεων βίας, σωματικής ή ψυχολογικής, σχέσεων υποταγής ή ακόμα και κακοποίησης.**

- Η **πολύμορφη σημερινή κρίση, φαίνεται να αποτελεί εκλυτικό παράγοντα**, ο οποίος εντείνει το άγχος και μειώνει την αντοχή στις ματαιώσεις και τις δυσκολίες.

- Εκτός από τους συνειδητούς, προφανείς παράγοντες συνυφαίνονται και **ασυνείδητα κίνητρα** για την εκδήλωση του φαινομένου.

Το «παιδί που εκφοβίζεται»

Έχει σημαντικές δυσκολίες στην υπεράσπιση του εαυτού του.

Αδυνατεί να προβεί σε πράξεις οι οποίες θα σταματήσουν τον εκφοβισμό.

Νιώθει αδύναμο, φοβάται υπερβολικά.

Φαίνεται να λέει συχνά: «αν μιλήσω, θα είμαι “καρφί” και θα με βλάψουν ή θα με απομονώσουν χειρότερα».

Μπορεί να έχει εσωτερικεύσει το ρόλο του «αδύναμου» από το οικογενειακό περιβάλλον.

Μπορεί να προέρχεται από ένα υπερπροστατευτικό ή αυταρχικό περιβάλλον και να έχει ζητήματα αυτονομίας.

Δεν έχουν όλα τα παιδιά τις ίδιες πιθανότητες να πέσουν θύματα σχολικού εκφοβισμού.

Στις πιο ευεπίφορες ομάδες ανήκουν τα παιδιά που προέρχονται από κοινωνικές, εθνικές και πολιτιστικές μειονότητες (αλλοδαποί, αλλόθρησκοι).

Έφηβοι με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, οι οποίοι γίνονται δέκτες των πιο σαδιστικών ενστίκτων των ομηλικών τους, καθώς τα ζητήματα της σεξουαλικότητας απασχολούν πολύ έντονα τους εφήβους.

Αγόρια με μειωμένη σωματική δύναμη.

Παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Παχύσαρκα παιδιά ή παιδιά με κοντό ανάστημα, αναλογικά με την ηλικία τους.

Παιδιά με εξελικτικές καθυστερήσεις π.χ. καθυστερημένη ήβη των δευτερογενών χαρακτηριστικών, τα οποία είναι εμφανή: τριχοφυΐα, αλλαγή φωνής ύψους για τα αγόρια, αύξηση στήθους για τα κορίτσια κλπ, πράγμα που δημιουργεί ένα αίσθημα μειονεξίας και επηρεάζει την αυτοεκτίμηση των εφήβων.

Παιδιά με εύθραυστο ψυχισμό χαρακτηριστικά.

Το «παιδί που εκφοβίζει»

Η βία, για το παιδί που εκφοβίζει, φαίνεται να αποτελεί την «**εκδραμάτιση**» μιας **εσωτερικής σύγκρουσης**. Στην πραγματικότητα το παιδί που εκφοβίζει είναι **το ίδιο εξαιρετικά φοβισμένο**, σχεδόν τρομοκρατημένο. Χαρακτηρίζεται συχνά από μια **εύθραυστη ταυτότητα** και για το λόγο αυτό «**χρειάζεται**» να την επικυρώνει με αυτόν το βίαιο και επιθετικό τρόπο.

Όταν κανείς νιώθει ασφαλής με τον εαυτό του και ασφαλής στο πλαίσιο που ζει, **δε χρειάζεται να το παίζει «νταής» ή «μάγκας»** για να επιβεβαιώσει τη δύναμή του. Όπως γνωρίζουμε, ο ψυχολογικός αντίλογος κάθε υπερβολής είναι το έλλειμμα.

Το παιδί που εκφοβίζει συχνά είναι **βαθιά υποτιμημένο ή και λανθασμένα υπερτιμημένο από οικογενειακό περιβάλλον**. Δε διαθέτει δηλαδή, μια σχετικά σαφή εικόνα εαυτού.

Ο κόσμος της εμπειρίας του, «**οι άλλοι**», **χωρίζεται εντός του σε κάτι απόλυτα «καλό» και κάτι απόλυτα «κακό»**. Ζει σε μια κατάσταση «σχάσης» (splitting), εξιδανικεύει, δηλαδή και απορρίπτει με απόλυτο τρόπο.

Οι μαθητές που εκφοβίζουν προσπαθούν να τραβήξουν την προσοχή και **να γίνουν πιο δημοφιλείς**, γιατί σε ένα βαθύτερο επίπεδο **είναι δυστυχημένοι και απέραντα μόνοι**.

Μέσω του μηχανισμού της **προβλητικής ταύτισης**, προσπαθούν να μεταφέρουν στους άλλους αυτό το έλλειμμα χαράς και το αίσθημα της έντονης υποτίμησης που οι ίδιοι νιώθουν. Προσπαθούν δηλαδή, μέσω του εκφοβισμού, **να κάνουν τον άλλο να νιώσει άσχημα για τον εαυτό του, όπως ενδεχομένως να έχει νιώσει ή να νιώθει και ο ίδιος σε άλλα πλαίσια**.

Το παιδί που εκφοβίζεται μπορεί να νιώθει **συναισθήματα ζήλιας** για τον αποδέκτη της εκφοβιστικής συμπεριφοράς, παρότι επιφανειακά δείχνει ότι τον υποτιμά. Π.χ bullying σε καλούς μαθητές ή σε όμορφες μαθήτριες.

- Ο εκφοβισμός, σε ένα ασυνείδητο επίπεδο, αποτελεί μια μορφή **επαναδιαπραγμάτευσης της σχέσης τους με την «εξουσία»**, έτσι όπως τη βίωσαν ή και τη βιώνουν.
- Η ικανότητα **διαχείρισης των ματαιώσεων και τα επιθετικά συναισθήματα που απορρέουν από αυτές**, παραπέμπουν στις πρωταρχικές μας σχέσεις και κυρίως στη σχέση με τη μητέρα. Εκεί, συχνά, βρίσκουμε **μειωμένη ανθεκτικότητα (resilience) στη ματαίωση** του παιδιού που εκφοβίζεται. Η «αρχή της ηδονής» φαίνεται να κυριαρχεί στην «αρχή της πραγματικότητας».
- «**Ότι δεν είναι σαν κι εμένα το καταστρέφω ή ό,τι δε θέλω να είμαι το αποθώ και του επιτίθεμαι**». Αυτοί που συστηματικά εκφοβίζουν φαίνεται να προβάλλουν τις «κακές» ιδιότητες στον άλλον, τον «αδύναμο», «κατώτερο» άλλο.
- Ο άλλος είναι ο «**ψυχικός σκουπιδοτενεκές**» των συναισθημάτων και ιδιοτήτων που οι ίδιοι έχουν απωθήσει. Άλλωστε, όπως γνωρίζουμε από την ομαδική ψυχολογία, το «**εξιλαστήριο θύμα**» είναι ένας βασικός ρόλος της ομαδικής ζωής και τον έχουμε δει να συμβαίνει στη μικροκλίμακα της ομάδας-τάξης.
- Χαρακτηριστικό του παιδιού που εκφοβίζεται είναι η **ευθυνοφοβία και το ψέμα**. Δεν αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του, καθώς έχει μάθει να «δείχνει τον άλλο», όπως ενδεχομένως να έχει ο ίδιος ενοχοποιηθεί μέσα στο δικό του οικογενειακό πλαίσιο.
- Αν αυτό έχει συμβεί, ο **μαθητής μεταβιβάζει** αυτόν το δυσλειτουργικό ρόλο που έχει εσωτερικεύσει από την οικογένεια στο σχολείο. Ο μαθητής δηλαδή «**έρχεται με έτοιμο ρόλο στο σχολείο**».
- Το παιδί που εκφοβίζεται προέρχεται συχνά από ένα **υπερβολικά αυστηρό ή υπερβολικά επιτρεπτικό περιβάλλον** ή ακόμα από ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από τη **ασυμφωνία των γονέων**, αναφορικά με τους οικογενειακούς ρόλους, με αποτέλεσμα το παιδί που εκφοβίζεται να έχει συχνά ζητήματα «**ορίων**» και **ταυτότητας**.
- Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί να αποτελεί μια αρχική ένδειξη για την κλινική εκδήλωση της **αντικοινωνικής διαταραχής**.
- Το παιδί που εκφοβίζεται, μπορεί να εκφράζει τα επιθετικά συναισθήματα, που έτσι κι αλλιώς αναδύονται **σε κάθε ομαδική συνθήκη**, των μελών της ομάδας ή ακόμα και της σχολικής κοινότητας, τα οποία, η ωριμότητα του εκπαιδευτικού πλαισίου και η αξιακή κουλτούρα του σχολείου μπορούν να απορροφήσουν.

Τελικά

Η εκδήλωση του εκφοβισμού και της βίας δεν ξεκινά από τη «διαφορετικότητα» του παιδιού που εκφοβίζεται. Αντίθετα, έχει ως σημείο εκκίνησης το διαταραγμένο και βαθιά τραυματισμένο ψυχισμό των ίδιων των παιδιών που εκφοβίζουν. Τα παιδιά αυτά μπορεί να έχουν **κακοποιηθεί, να έχουν υποτιμηθεί και να μεγαλώνουν σε ένα απορριπτικό και βίαιο περιβάλλον από το οποίο απουσιάζει η ενσυναίσθηση και η αποδοχή**. Και αυτό ακριβώς το συναισθηματικό έλλειμμα «**μεταβιβάζουν**», στο σχολείο ή και έξω από το σχολείο, στο δρόμο, στη γειτονιά, εκφοβίζοντας τους άλλους. Όπως εύστοχα έχει παρατηρήσει η Alice Miller, «**κάθε βασανιστής του εαυτού του ή των άλλων, έχει υπάρξει θύμα**».

Κάθε σύμπτωμα, δηλαδή, φαίνεται να είναι ένας «λόγος» που εμποδίστηκε να εκφραστεί με λόγια, ένας ανείπωτος ψυχικός πόνος. Για το λόγο αυτό, καλό θα είναι, η ενσυναίσθησή μας (empathy) να μην εξαντλείται στο παιδί που εκφοβίζεται. Το παιδί που

εκφοβίζει το έχει εξίσου ανάγκη. **Απομονώνουμε την εκφοβιστική συμπεριφορά. Δεν απομονώνουμε το πρόσωπο.** Για αυτό, πλησιάστε αυτό το παιδί. Μην το φοβηθείτε. Θυμηθείτε ότι εκείνο φοβάται περισσότερο. **Είναι σχεδόν τρομοκρατημένο.**

«Οι παρατηρητές»

Η σιωπηρή τους στάση ερμηνεύεται συχνά ως αποδοχή της πράξης από το παιδί που εκφοβίζει.

Τα «παιδιά παρατηρητές» ενδεχομένως **να φοβούνται** να παρέμβουν, νομίζοντας ότι θα δυσκολέψουν την κατάσταση για το παιδί που εκφοβίζεται.

Μπορεί επίσης να φοβούνται την εκδίκηση του εκφοβιστή, με αποτέλεσμα να μην παρεμβαίνουν, ούτε και να ενημερώνουν κάποιο γονέα ή δάσκαλο.

Μπορεί να ενθαρρύνουν την εκδήλωση βίας, προβάλλοντας στο παιδί που εκφοβίζει τα δικά τους επιθετικά συναισθήματα. **Να ταυτίζονται δηλαδή με τον επιτιθέμενο, καθώς εκείνος εκφράζει την επιθετικότητα, εκείνα όχι,** εκείνος είναι «ο κακός», εκείνα είναι «τα καλά παιδιά».

Οι ενέργειες των «παιδιών παρατηρητών» είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού καθώς μπορούν να λειτουργήσουν **ως διαμεσολαβητές**

Όπως γνωρίζουμε, **σημαντικό ρόλο στην εφηβεία παίζει η ομάδα των ομήλικων στη διαμόρφωση της «ηθικότητας» του εφήβου, «το βλέμμα της παρέας» και η επιθυμία του «να ανήκει» σε μια παρέα.**

Είναι σημαντικό οι παρατηρητές να παίρνουν θέση χωρίς να φοβούνται.

Από την άλλη, αυτό δεν είναι ευθύνη μόνο των παιδιών, **αλλά και του σχολείου και των εκπροσώπων του. Είναι κυρίως ευθύνη των ενηλίκων,** οι οποίοι θα πρέπει να είναι υποστηρικτικοί, να παρέχουν ασφάλεια και κυρίως να **«ακούνε» τι συμβαίνει και να συναισθάνονται τα παιδιά.**

Χωρίς τα παραπάνω μπορεί το ίδιο το σχολείο να γίνεται με τη σειρά του **παρατηρητής του φαινομένου.**

Ο ρόλος των Διευθυντών και των Εκπαιδευτικών

Είναι σημαντικό να υιοθετούμε μια προσέγγιση που δεν εστιάζει στο φταίξιμο, αλλά στη λύση, **στην επίλυση.**

Ακούμε, με έναν ενεργητικό τρόπο. Συζητάμε για να καταλάβουμε, να δώσουμε χώρο στον άλλο, ακόμα κι αν έχει συμβεί κάτι εξοργιστικό.

Είναι καλό να θυμόμαστε ότι και τα δύο μέρη χρειάζονται βοήθεια. **(ενσυναίσθηση και για τους δύο)**

Μοιράζουμε το ρόλο της σχολικής εποπτείας (μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικοί, διευθυντής).

Έχουμε επίγνωση των ορίων της παρέμβασής μας. Δεν υπερ-εμπλεκόμαστε, ούτε αδιαφορούμε.

Ζητάμε βοήθεια, όταν δεν ξέρουμε κάτι, από το αρμόδιο πλαίσιο ή φορέα.

Σημαντικό ρόλο μπορεί να παίζει η **«ομάδα υποστήριξης από τους ομήλικους συμμαθητές».** Για αυτό δίνουμε ρόλο σε αυτή την ομάδα, που δεν υποκαθιστά όμως το δικό μας. Δίνουμε ρόλο στο 5μελές, 15μελές και στους «δημοφιλείς» μαθητές, κάνοντας «συμμαχίες» παρέμβασης και συν-εποπτείας.

Φέρνουμε σε επικοινωνία τα πλαίσια (τάξη- γονείς- σχολείο).

Ενημερώνουμε και ενημερωνόμαστε.

Σημαντική η ανάπτυξη της **δεξιότητας της «ανοχής στη διαφορετικότητα».**

Ας αναρωτηθούμε όμως, **πόσο είμαστε εκπαιδευμένοι σε αυτό;** Μήπως περιοριζόμαστε συχνά στα λόγια για την «ανεκτικότητα», με διδακτισμό και αρκετό στόμφο;

Τι συναισθήματα μας διακινεί το παιδί που εκφοβίζει αλλά και το παιδί που εκφοβίζεται;

Έχουμε μάθει **να κατανοούμε τα συναισθήματά μας ως δάσκαλοι**, να έχουμε επικοινωνία με το βαθύτερο εαυτό μας, **μέσα στο ρόλο μας**, για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τους μαθητές μας και να τους βοηθήσουμε στο ταξίδι της ενηλικίωσής τους;

Με ποιους τρόπους, ποια μέσα θα ενισχύσουμε **τη δεξιότητα στους μαθητές μας να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους**; Και πόσο εφικτό είναι αυτό μέσα στις συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δομές που εργαζόμαστε;

Μέσα στο **νοησιαρχικό και εξατασιοκεντρικό** σχολείο που δουλεύουμε, που η ψυχοσυναισθηματική καλλιέργεια και δεξιότητες στην επικοινωνία αποτελούν συχνά **υπόθεση του ολιγόλεπτου διαλείμματος και του ψυχικού αποθέματος ή της ικανότητας του κάθε συναδέλφου**;

Μιλάμε συνεχώς σε όλες τις επιμορφώσεις για τη σημασία του πλαισίου και της ομάδας. **Πόσο και κυρίως πώς έχουμε εκπαιδευτεί σε αυτό**;

Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία δεν είναι απλώς μια παιδαγωγική τεχνική. **Είναι πάνω απ' όλα εκπαιδευτική κουλτούρα και μαθησιακή ατμόσφαιρα μέσα στο σχολείο. Σε κάθε του πτυχή.**

Οι Διευθυντές γνωρίζουν καλύτερα από τον καθένα τη **σημασία της ηγεσίας για τη μαθησιακή διαδικασία**. Όπως επίσης όλοι γνωρίζουμε πόσο νευραλγικός είναι **ρόλος του Δ/ντή** για την ενίσχυση ή μη αυτής της συνεργατικής ατμόσφαιρας.

Ας προσπαθήσουμε να καλλιεργήσουμε τη **συνεργατική κουλτούρα** πρώτα στο Σύλλογό μας. **Να στηρίζουμε τους συναδέλφους που είναι στην «πρώτη γραμμή».**

Στη συμβουλευτική έχουμε μια βασική αρχή: **για φροντίσουμε τον άλλον πρέπει πρώτα να έχουμε φροντιστεί εμείς. Πόσο υποστηρίζεται ψυχοκοινωνικά ο εκπαιδευτικός σήμερα στο έργο του**;

Είναι σημαντικό **να μπορούμε «να ακούμε» τις προτάσεις των εκπαιδευτικών που προσπαθούν και καινοτομούν, μέσα σε όλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε σήμερα**. Να παραμερίζουμε τα γραφειοκρατικά εμπόδια, όσο αυτό είναι δυνατό.

Μπορεί να κάνουμε και λάθη, να είμαστε κουρασμένοι κι απογοητευμένοι. Όμως, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι οι εκπαιδευτικοί, όπως αναφέρουν οι έρευνες, υποφέρουν, στην πλειονότητά τους, από ένα μόνιμο αίσθημα «ανεπάρκειας» και είναι από τα πιο ευεπίφορα επαγγέλματα στο burn out.

Ακόμα κι αν κάποιος εκπαιδευτικός πάρει μια λανθασμένη παιδαγωγικά απόφαση, οι Δ/ντες, είναι καλό, να συζητήσουν πρώτα μαζί του. **Να μην τους εκθέτουν μπροστά στους μαθητές**. Αυτό, πρωτίστως, είναι σε βάρος των μαθητών. Θυμίζει το γονεϊκό ζευγάρι, που ο ένας είναι «ο κακός» και ο άλλος «ο καλός», πράγμα που δημιουργεί **ζητήματα «ορίων» στα παιδιά και ειδικά στους έφηβους**, που αναζητούν την ταυτότητά τους και με το ένα πόδι επιθυμούν την αυτονομία, ενώ με το άλλο είναι κολλημένοι στην ανευθυνότητα της παιδικής ηλικίας.

- Ας ενισχύσουμε, λοιπόν, **ένα δίκτυο επικοινωνίας και ενδοσχολικής εποπτείας** για τα ζητήματα της βίας και του εκφοβισμού, που μας απασχολούν, μέσα στο σχολείο. Στόχος δεν πρέπει να είναι μόνο μια κάθετη επικοινωνία με το Παρατηρητήριο αλλά και η απόκτηση, σταδιακά, της ικανότητας να διαχειριζόμαστε ενδοσχολικά τέτοιου είδους φαινόμενα, με την κατάλληλη εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και υποστήριξη.
- Στο σχολείο, όπως όλοι γνωρίζουμε, παράλληλα με «το φανερό αναλυτικό πρόγραμμα» λειτουργεί πάντα και «**το άδηλο αναλυτικό πρόγραμμα**», των **σχέσεων και των συναισθημάτων με τους άλλους**. Και μέσα σε αυτό εκτυλίσσεται και το φαινόμενο της βίας και του σχολικού εκφοβισμού. Είναι το λεγόμενο «**κρυφό**» αναλυτικό πρόγραμμα, το οποίο φροντίζει ή δε φροντίζει για την ψυχοκοινωνική αγωγή των μαθητών μας αλλά και τη δική μας. Σε αυτό, κατά τη γνώμη μου, πρέπει να στοχεύσουμε. Στην πρόληψη και όχι μόνο στη διαχείριση. Πόσο εφικτό είναι αυτό, όταν το πρόταγμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας αναλώνεται συχνά στο «να βγει η ύλη» και στον έλεγχο των απουσιών; Τα οποία ασφαλώς είναι σημαντικά αλλά δεν μπορεί να είναι τα μοναδικά

που θα απασχολούν το σημερινό σχολείο.

Ας το σκεφτούμε όλοι. Εκείνο όμως που σκέφτομαι και θα ήθελα να σας θυμίσω κλείνοντας, είναι ότι «η εκπαίδευση στηρίζεται στη σχέση, αλλά και η σχέση θέλει εκπαίδευση».

Σας ευχαριστώ.

Ελισάβετ Παντελίδου

Υπεύθυνη του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Γ' Αθήνας.

Με εκτίμηση,

Ο Υπεύθυνος Δράσεων Πρόληψης της Σχολικής βίας και του Εκφοβισμού Β'θμιας Εκπαίδευσης Γ' Αθήνας Ευστάθιος Αθ. Ζωγόπουλος Δρ.Μηχανικός ΕΜΠ Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ12

Η ομάδα υποστήριξης Γ' Αθήνας Ελισάβετ Παντελίδου, Υπεύθυνη Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων, Αιμιλία Τσαμουρά Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας